

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК

REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2026-yil 1-son

VOLUME 10 / ISSUE 1 / 2026

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2025.10.1](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS.2025.10.1)

ISSN 2181-919X

E-ISSN 2181-1148

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS)

Crossref
Content
Registration

**MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK
UNIVERSITETI**

"Yuridik fanlar axborotnomasi –
Вестник юридических наук – Review
of law sciences" huquqiy ilmiy-amaliy
jurnali O'zbekiston matbuot va axborot
agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda
0931-sonli guvohnoma bilan davlat
ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy
ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi
huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi
jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat
yuridik universitetiga tegishli. Barcha
huquqlar himoyalangan. Jurnal material-
laridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish
muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:

O. Choriyev

Muharrirlar:

E. Mustafayev,
Y. Yarmolik,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova,
X. Yuldasheva

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Nashriyot litsenziyasi

№ 174625, 29.11.2023-y.

Jurnal 2026-yil 25-martda
bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 23,5
Adadi: 100. Buyurtma: № 46.

Bosmaxona litsenziyasi

29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI**BOSH MUHARRIR**

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

MAS'UL MUHARRIR

O. Choriyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Tahririy-nashriyot markazi direktori

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

Y. Kanyazov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori, yuridik fanlar nomzodi

J. Tashkulov – Fanlar akademiyasi Davlat va huquq instituti bo'lim boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

U. To'xtasheva – Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

M. Yasan – Balikesir universiteti Huquq fakulteti professori (Turkiya)

S. Ma'mun – Islam Negeri universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

Sh. Asadov – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi Yuridik ta'lim va sud-ekspertiza boshqarmasi boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

I. Ergashev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

J. Nematov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

M. Aminjonova – O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish kafedrasida dotsenti, yuridik fanlar doktori

M. Raximov – Toshkent davlat yuridik universiteti Tadqiqot markazi boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

I. Djurayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho'basi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

O. Narzullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

F. Maxmudov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Kadirova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

I. Yakubova – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

A. Muxamedjanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

N. Niyazova – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basi professori, pedagogika fanlari nomzodi

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Вестник юридических наук – Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Law Sciences» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 0931.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев,
Е. Ярмолик,
М. Шарифова,
Ш. Бекназарова,
Х. Юлдашева

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1385.

Издательская лицензия

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
25.03.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 23,5. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 46.

Лицензия типографии

от 29.11.2023 № 174626.

Отпечатано в типографии

Ташкентского государственного
юридического университета.

100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – ректор Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

З. Эсанова – проректор Ташкентского государственного юридического университета по научной работе и инновациям, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

О. Чориев – директор Редакционно-издательского центра Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Е. Каньязов – директор Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, кандидат юридических наук

Ж. Ташкулов – заведующий отделом Института государства и права Академии наук, доктор юридических наук, профессор

У. Тухташева – заместитель директора Агентства по противодействию коррупции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

М. Ясан – профессор юридического факультета Университета Балыкесир (Турция)

С. Маъмун – преподаватель Исламского государственного университета (Индонезия)

Ш. Асадов – начальник управления юридического образования и судебной экспертизы Министерства юстиции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

И. Эргашев – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ж. Нематов – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

М. Аминжонов – доцент кафедры организации контроля за исполнением законодательства Правоохранительной академии Республики Узбекистан, доктор юридических наук

М. Рахимов – начальник Центра исследований Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

И. Джураев – заведующий сектором судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

О. Нарзуллаев – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ф. Махмудов – заместитель директора Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, доцент

М. Кадирова – и.о. профессора сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

И. Якубова – и.о. профессора сектора права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Мухамеджанов – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Ниязова – профессор сектора узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат педагогических наук

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

“Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences” legal scientific-practical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020, with certificate number 0931.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:

O. Choriev

Editors:

E. Mustafaev,
E. Yarmolik,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova,
Kh. Yuldasheva

Proofreader:

M. Tursunov

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Publishing department address:

100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Subscription index: 1385.

Publishing license

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 25.03.2026.

Paper size: A4.

Cond.p.f: 23,5.

Units: 100. Order: № 46.

Printing house license

№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of
Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

B. Xodjaev – Rector of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

O. Choriev – Director of the Publishing and Editorial Center of Tashkent State University of Law

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Y. Kanyazov – Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Candidate of Legal Sciences

J. Tashkulov – Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences, Doctor of Law, Professor

U. Tuxtasheva – Deputy Director of the Anti-Corruption Agency, Doctor of Law, Professor

M. Yasan – Professor of the Faculty of Law, Balikesir University (Turkey)

S. Ma'mun – Lecturer at Universitas Islam Negeri (Indonesia)

Sh. Asadov – Head of the Department of Legal Education and Forensic Examination of the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

I. Ergashev – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

J. Nematov – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

M. Aminjonova – Associate Professor of the Department of Organization of Control over the Execution of Legislation of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

M. Rakhimov – Head of the Research Center of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

I. Djuraev – Head of the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

O. Narzullaev – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

F. Makhmudov – Deputy Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Doctor of Law, Associate Professor

M. Kadirova – Acting Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Yakubova – Acting Professor of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Mukhamedjanov – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Niyazova – Professor of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Candidate of Pedagogical Sciences

MUNDARIJA

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA’MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

- 11 **ALLAMBAYEV JAVLONBEK RUSTAMOVICH**
Ma’muriy huquqbuzarlik to’g’risidagi ishlarni ko’rib chiqishda ma’muriy ogohlantirish jazosini qo’llash istiqbollari
- 21 **SULTANOV RAHMON AVALBOYEVICH**
Oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlashda davlat boshqaruvini raqamlashtirish

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 28 **G’ULOMOV AKMALJON SHUKURILLAYEVICH**
Yangi Fuqarolik kodeksida “farqlash qobiliyati”ni mustahkamlash zaruriyati
- 34 **INOYATOVA SOXIBA FAZILOVNA**
Fuqarolik huquqlarini himoya qilishning fuqarolik huquqi kategoriyasi sifatidagi tizimli talqini
- 50 **MAMADIYEV ABROR ABDURAXMON O’G’LI**
Kompensatsiyaning fuqarolik-huquqiy tabiatiga oid ilmiy qarashlar

12.00.04 – FUQAROLIK PROTSESSUAL HUQUQI. IQTISODIY PROTSESSUAL HUQUQI. HAKAMLIK JARAYONI VA MEDIATSIYA

- 60 **ODILOVA SITORA BOBIR QIZI**
Sud amaliyotida protsessual muddatlar buzilishi va sud qarorlarini bekor qilish

12.00.06 – TABIIY RESURSLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

- 69 **NISHONOV ABDULLOH UBAYDULLOH O’G’LI**
Muhofaza zonalarini hududidagi yer uchastkalaridan foydalanishning huquqiy tartibini takomillashtirish

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

- 79 **JUMANIYOZOVA ZARNIGOR MAXAMMADI QIZI**
Odam savdosi jinoyatining obyekti va predmeti: jinoyat-huquqiy tahlil

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

- 90 **MADAMINOVA DURDONA ISKANDAROVNA**
Migratsion jarayonlarni huquqiy tartibga solish muammolari: AQSH misolida
- 105 **MUSAYEV DJAMALIDDIN KAMALOVICH**
Giyohvandlikka qarshi kurashish xavfsizligi strategiyalarida sun’iy intellektning innovatsion algoritmlari
- 113 **MAXAMATOV MAXMUD MAXAMATAMINOVICH**
Shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilishning zamonaviy tendensiyalari va O’zbekiston qonunchiligini takomillashtirish istiqbollari
- 122 **XODJAYEVA AZIZA BAXTIYOROVNA**
Barqaror qishloq xo’jaligini xalqaro huquqiy tartibga solish: O’zbekistonda FAO va IFAD modeli
- 131 **XOLMIRZAYEVA SHOXISTA ARZIQUL QIZI**
Migratsiya bo’yicha xalqaro tashkilot doirasida noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashish masalalari

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

139 **MIRZAYEV RAHMATULLA IBODULLAYEVICH**

Korrupsiyaga qarshi kurashish sohasida sun'iy intellektni joriy etishning tashkiliy omillari

150 **MUSASHAYXOV KARIMJON XUSANXANOVICH**

Professional sport sohasidagi ma'muriy boshqaruv jarayonlarida korrupsiyaviy omillar: muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari

159 **AHMADOV ALIMARDON AXMADOVICH**

Aktivlarni qaytarish va korrupsiyani idrok qilish indeksi o'rtasidagi bog'liqlik: Yaponiya tajribasi hamda O'zbekistonda qo'llash imkoniyati

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

175 **MUHITDINOVA FIRYUZA ABDURASHIDOVNA, MAMASOLIYEV SAIDAKMAL SAIDAKBAROVICH**

Inson huquqlari avlodlari nazariyasining rivojlanishi: an'anaviy huquqlardan raqamli huquqlarga o'tish masalalari

186 **ODILOV JAMSHID BOBIRMIRZO O'G'LI**

Inson ekologik huquqlarini ta'minlashning xalqaro huquqiy jihatlari

195 **RUZINAZAROV SHUXRAT NURALIYEVICH**

Ilm va adolatga sodiqligi bilan e'zoz topgan huquqshunos (Mamlakat Vosiqovaning yorqin xotirasiga bag'ishlanadi)

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО.
ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

- 11 **АЛАМБАЕВ ЖАВЛОНБЕК РУСТАМОВИЧ**
Перспективы применения предупреждения как меры административного наказания при рассмотрении дел об административных правонарушениях
- 21 **СУЛТАНОВ РАХМОН АВАЛБЕКОВИЧ**
Цифровизация государственного управления в обеспечении продовольственной безопасности

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО.
МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

- 28 **ГУЛОМОВ АКМАЛЖОН ШУКУРИЛЛАЕВИЧ**
Необходимость закрепления «способности к различению» в новом Гражданском кодексе
- 34 **ИНОЯТОВА СОХИБА ФАЗИЛОВНА**
Системное осмысление защиты гражданских прав как категории гражданского права
- 50 **МАМАДИЕВ АБРОР АБДУРАХМОН УГЛИ**
Научные взгляды на гражданско-правовую природу компенсации

12.00.04 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО.
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО. АРБИТРАЖ И МЕДИАЦИЯ

- 60 **ОДИЛОВА СИТОРА БОБИР КИЗИ**
Нарушение процессуальных сроков в судебной практике и отмена судебных решений

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

- 69 **НИШОНОВ АБДУЛЛОХ УБАЙДУЛЛОХ УГЛИ**
Совершенствование правового режима использования земельных участков в границах охранных зон

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

- 79 **ЖУМАНИЕЗОВА ЗАРНИГОР МАХАММАДИ КИЗИ**
Объект и предмет преступления торговли людьми: уголовно-правовой анализ

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

- 90 **МАДАМИНОВА ДУРДОНА ИСКАНДАРОВНА**
Проблемы правового регулирования миграционных процессов: на примере США
- 105 **МУСАЕВ ДЖАМАЛИДДИН КАМАЛОВИЧ**
Инновационные алгоритмы искусственного интеллекта в стратегиях антинаркотической безопасности
- 113 **МАХАМАТОВ МАХМУД МАХАМАТАМИНОВИЧ**
Современные тенденции защиты персональных данных и перспективы совершенствования законодательства Узбекистана
- 122 **ХОДЖАЕВА АЗИЗА БАХТИЁРОВНА**
Международно-правовое регулирование устойчивого сельского хозяйства: модель FAO и IFAD в Узбекистане
- 131 **ХОЛМИРЗАЕВА ШОХИСТА АРЗИКУЛ КИЗИ**
Вопросы противодействия незаконной миграции в рамках Международной организации по миграции

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

139 **МИРЗАЕВ РАХМАТУЛЛА ИБОДУЛЛАЕВИЧ**

Организационные факторы внедрения искусственного интеллекта в сфере противодействия коррупции

150 **МУСАШАЙХОВ КАРИМЖОН ХУСАНХАНОВИЧ**

Коррупционные факторы в процессах административного управления в сфере профессионального спорта: проблемы и пути их устранения

159 **АХМАДОВ АЛИМАРДОН АХМАДОВИЧ**

Взаимосвязь между возвратом активов и индексом восприятия коррупции: опыт Японии и перспективы применения для Узбекистана

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

175 **МУХИТДИНОВА ФИРЮЗА АБДУРАШИДОВНА, МАМАСОЛИЕВ САИДАКМАЛ САИДАКБАРОВИЧ**

Развитие теории поколений прав человека: проблемы перехода от традиционных прав к цифровым

186 **ОДИЛОВ ЖАМШИД БОБИРМИРЗО УГЛИ**

Международно-правовые аспекты обеспечения экологических прав человека

195 **РУЗИНАЗАРОВ ШУХРАТ НУРАЛИЕВИЧ**

Юрист, удостоенный признания за преданность науке и справедливости (посвящается светлой памяти Мамлакат Восиковой)

CONTENTS

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

- 11 **ALLAMBAEV JAVLONBEK RUSTAMOVICH**
Prospects for the application of an administrative warning penalty when considering cases of administrative offenses
- 21 **SULTANOV RAHMON AVALBOYEVICH**
Digitalization of public administration in ensuring food security

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

- 28 **GULOMOV AKMALJON SHUKURILLAYEVICH**
The necessity of strengthening “Discernment capacity” in the new Civil Code
- 34 **INOYATOVA SOKHIBA FAZILOVNA**
Systematic reflection of civil rights protection as a category of civil law
- 50 **MAMADIEV ABROR ABDURAKHMOM UGLI**
Scientific views on the civil-legal nature of compensation

12.00.04 – CIVIL PROCEDURAL LAW. ECONOMIC PROCEDURAL LAW. ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

- 60 **ODILOVA SITORA BOBIR KIZI**
Violation of procedural time limits in judicial practice and the annulment of court decisions

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

- 69 **NISHONOV ABDULLOH UBAYDULLOH UGLI**
Improvement of the legal procedure for the use of land plots in the territory of protected zones

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

- 79 **JUMANIYOZOVA ZARNIGOR MAKHAMMADI KIZI**
The object and subject of human trafficking: a criminal-legal analysis

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

- 90 **MADAMINOVA DURDONA ISKANDAROVNA**
Problems of legal regulation of migration processes: the example of the USA
- 105 **MUSAEV DJAMALIDDIN KAMALOVICH**
Innovative artificial intelligence algorithms in anti-drug security strategies
- 113 **MAKHAMATOV MAKHMUD MAKHAMATAMINOVICH**
Modern trends in personal data protection and prospects for improving the legislation of Uzbekistan
- 122 **KHODJAEVA AZIZA BAKHTIYOROVNA**
International legal regulation of sustainable agriculture: the FAO and IFAD model in Uzbekistan
- 131 **XOLMIRZAYEVA SHOHKISTA ARZIQL KIZI**
Issues of combating illegal migration within the framework of the international organization for migration

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

- 139 **MIRZAEV RAHMATULLA IBODULLAYEVICH**
Organizational factors of implementing artificial intelligence in the field of anti-corruption
- 150 **MUSASHAYKHOV KARIMJON KHUSANKHANOVICH**
Corruption factors in administrative management processes in the field of professional sports: problems and ways to eliminate them
- 159 **AHMADOV ALIMARDON AKHMADOVICH**
The nexus between asset recovery and corruption perceptions index: Japan’s experience and implications for Uzbekistan

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

- 175 **MUKHITDINOVA FIRYUZA ABDURASHIDOVNA, MAMASOLIYEV SAIDAKMAL SAIDAKBAROVICH**
Development of the human rights generation theory: issues of transition from traditional rights to digital rights
- 186 **ODILOV JAMSHID BOBIRMIRZO UGLI**
International legal aspects of ensuring human environmental rights
-
- 195 **RUZINAZAROV SHUKHRAT NURALIYEVICH**
A Jurist Honored for Her Commitment to Science and Justice
(Dedicated to the bright memory of Mamlakat Vosiqova)

Kelib tushgan / Получено / Received: 12.12.2025
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 27.02.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 25.03.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.rols.2025.10.1./EFVK4939>

UDC: 343.352:004.8(045)(575.1)

KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISH SOHASIDA SUN'IY INTELLEKTNI JORIY ETISHNING TASHKILIY OMILLARI

Mirzayev Rahmatulla Ibodullayevich,

Sh. Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti
Yuridik fakulteti Jinoyat huquqiy fanlar kafedrasida dotsenti,
yuridik fanlar doktori

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1203-9864>

e-mail: rahmatulla1973@mail.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada korrupsiyaga qarshi kurashish tizimiga sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning tashkiliy-huquqiy va boshqaruv omillari kompleks ravishda ilmiy tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida davlat boshqaruvidagi raqamli transformatsiya jarayonlari, sun'iy intellektdan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari hamda uning korrupsiya xavflarini oldindan aniqlash va bartaraf etishdagi roli o'rganilgan. Maqolada institutsional barqarorlik, ma'lumotlar integratsiyasi, infratuzilmaviy tayyorgarlik, kadrlar salohiyati va normativ-huquqiy bazaning sun'iy intellekt samaradorligiga ta'siri alohida yoritilgan. OECD, UNODC, Jahon banki va Transparency International kabi xalqaro tashkilotlarning hisobotlariga tayangan holda, davlat xaridlari, audit, monitoring va manfaatlar to'qnashuvi sohalarida sun'iy intellektni qo'llash amaliyoti tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt korrupsiyaga qarshi kurashishda yuqori samarali vosita bo'lsa-da, u muammoni mustaqil ravishda to'liq hal eta olmaydi. Uning natijadorligi bevosita to'g'ri shakllantirilgan tashkiliy muhit va inson nazoratiga bog'liqdir. Xulosa o'rnida ta'kidlanishicha, infratuzilmaviy, institutsional va kadrlar bilan bog'liq masalalar tizimli hal etilmas ekan, sun'iy intellektning davlat boshqaruvi shaffofligi va tezkorligini oshirish borasidagi imkoniyatlari to'liq namoyon bo'lmaydi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, korrupsiyaga qarshi kurashish, tashkiliy omillar, raqamli transformatsiya, ma'lumotlar integratsiyasi, davlat boshqaruvi, avtomatlashtirilgan monitoring, risk indikatorlari

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ФАКТОРЫ ВНЕДРЕНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СФЕРЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ

Мирзаев Рахматулла Ибодуллаевич,

доктор юридических наук, доцент кафедры
уголовно-правовых дисциплин юридического факультета
Самаркандского государственного университета имени Ш. Рашидова

Аннотация. В данной статье комплексно анализируются организационно-правовые и управленческие факторы внедрения технологий искусственного интеллекта в систему противодействия коррупции. В ходе исследования изучены процессы цифровой трансформации

государственного управления, теоретико-методологические основы использования искусственного интеллекта, а также его роль в выявлении и предотвращении коррупционных рисков. В статье отдельно раскрываются такие факторы, как институциональная устойчивость, интеграция данных, инфраструктурная готовность, кадровый потенциал и состояние нормативно-правовой базы, влияющие на эффективность применения искусственного интеллекта. На основе отчётов международных организаций, включая Организацию экономического сотрудничества и развития, Управление ООН по наркотикам и преступности, Всемирный банк и организацию Transparency International, проанализирована практика использования искусственного интеллекта в сферах государственных закупок, аудита, мониторинга и управления конфликтами интересов. Результаты исследования показывают, что, несмотря на высокий потенциал искусственного интеллекта как инструмента противодействия коррупции, он не способен самостоятельно полностью решить данную проблему. Его эффективность напрямую зависит от правильно сформированной организационной среды и наличия эффективного человеческого контроля. В заключение подчёркивается, что без системного решения инфраструктурных, институциональных и кадровых вопросов потенциал искусственного интеллекта в повышении прозрачности и оперативности государственного управления не может быть реализован в полной мере.

Ключевые слова: искусственный интеллект, противодействие коррупции, организационные факторы, цифровая трансформация, интеграция данных, государственное управление, автоматизированный мониторинг, индикаторы риска

ORGANIZATIONAL FACTORS OF IMPLEMENTING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE FIELD OF ANTI-CORRUPTION

Mirzaev Rahmatulla Ibodullayevich,

Associate Professor of the Department of Criminal Law Disciplines,
Faculty of Law, Samarkand State University named after Sh. Rashidov,
Doctor of Science in Law

Abstract. This article provides a comprehensive scientific analysis of the organizational, legal, and managerial factors of implementing artificial intelligence technologies in the anti-corruption system. In the course of the study, the processes of digital transformation in public administration, the theoretical and methodological foundations of the use of artificial intelligence, and its role in the prevention and elimination of corruption risks were studied. The article highlights the impact of institutional stability, data integration, infrastructure training, human resources, and the regulatory framework on the effectiveness of artificial intelligence. Based on reports from international organizations such as the OECD, UNODC, the World Bank, and Transparency International, the practice of using artificial intelligence in the areas of public procurement, audit, monitoring, and conflict of interest was analyzed. The research results show that, although artificial intelligence is a highly effective tool in the fight against corruption, it cannot fully solve the problem independently. Its effectiveness directly depends on the correctly formed organizational environment and human control. In conclusion, it is noted that without a systematic solution to infrastructure, institutional, and personnel issues, the possibilities of artificial intelligence in increasing the transparency and efficiency of public administration will not be fully realized.

Keywords: artificial intelligence, anti-corruption, organizational factors, digital transformation, data integration, public administration, automated monitoring, risk indicators

Kirish

So'nggi yillarda davlat boshqaruvi, xususan, inson huquqlarini himoya qilish hamda

korrupsiyaga qarshi kurashish sohalarida raqamlashtirish jadal rivojlanmoqda. Korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni aniqlash,

baholash va prognoz qilish jarayonlarida inson omili bilan bog'liq xatoliklar, ma'lumotlarni qo'lda qayta ishlashdagi zaifliklar hamda subyektivlik unsurlari samaradorlikni pasaytiradi. Bu muammolar algoritmik tahlil va ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv yondashuvlarini joriy etishni dolzarb vazifaga aylantirmoqda.

Davlat rahbari Shavkat Mirziyoyev o'z nutqlari va davlat dasturlariga oid chiqishlarida korrupsiyani jamiyat taraqqiyotiga to'sqinlik qiluvchi tizimli xavf deya baholab, uni bartaraf etishda raqamli texnologiyalar, ochiq ma'lumotlar ekotizimi va sun'iy intellekt yechimlarini joriy etish zarurligini ta'kidlab keladi (Mirziyoyev, 2023). Ushbu tamoyillar – shaffoflik, hisobdorlik, raqamli boshqaruv va profilaktik nazorat – davlat boshqaruvi tizimlarini modernizatsiya qilishga oid ilmiy izlanishlarning dolzarbligini yanada oshiradi.

Korrupsiyaga qarshi kurashishda sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish samaradorlikni oshiradi, xavflarni barvaqt aniqlashga yordam beradi va qaror qabul qilish jarayonini ma'lumotlarga asoslangan modelga o'tkazish imkonini beradi. Ilmiy adabiyotlarda qayd etilishicha, sun'iy intellekt katta hajmdagi ma'lumotlarni tezkor tahlil qilish, yashirin aloqalarni fosh etish va monitoring tizimlarini avtomatlashtirish orqali boshqaruv sifatini yaxshilashi mumkin. Shu bilan birga, ko'plab tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, birgina texnologik yechimlarning o'zi kifoya qilmaydi – ularni samarali tatbiq etishda institutsional va tashkiliy omillar hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Nazariy yondashuvlar bu jarayonni ko'p omilli tizim sifatida talqin qiladi. Institutsional yondashuv vakolatlar taqsimoti, boshqaruv barqarorligi va ma'lumotlar almashinuvi kabi omillarni asosiy determinant sifatida ko'radi. G. Brown, M. Levy va Y. Hoffmann tadqiqotlari sun'iy intellekt samaradorligi institutsional tayyorgarlik va boshqaruv arxitekturasiga bog'liqligini ko'rsatadi (Brown

et al., 2019). Texnologik yondashuv esa algoritmik tahlil va ma'lumotlar sifatini ustuvor omil sifatida baholaydi. Erik Brynjolfsson, Andrew McAfee va Andrew Ng fikricha, sun'iy intellekt natijalarining aniqligi ma'lumotlar sifati va algoritmik modellar barqarorligiga bevosita bog'liq (Ng, 2018; Brynjolfsson & McAfee, 2017). Shu bilan birga, texnik imkoniyatlar institutsional muhit bilan uyg'unlashgandagina kutilgan samarani beradi.

Raqamli transformatsiya nazariyasiga ko'ra, sun'iy intellektni joriy etish mavjud jarayonlarni avtomatlashtirish bilan cheklanib qolmasdan, ularni qayta loyihalashni ham taqozo etadi. Michael Hammer, James Champy, Klaus Schwab va Don Tapscott kabi tadqiqotchilar o'z asarlarida raqamli transformatsiya jarayonida boshqaruv tizimlarining funksional tuzilmasini yangilash, qaror qabul qilish mexanizmlarini ma'lumotlarga asoslangan modelga o'tkazish hamda institutsional moslashuvchanlikni oshirish zarurligini asoslab berganlar (Hammer & Champy, 1993; Schwab, 2016). Bu yondashuv sun'iy intellekt integratsiyasini texnologik yangilik sifatida emas, balki boshqaruv islohoti sifatida ko'rib chiqish imkonini beradi.

Xalqaro tashkilotlar amaliyoti ham sun'iy intellekt korrupsiyaga qarshi kurashishda muhim vosita ekanini tasdiqlaydi. Hisobotlarda qayd etilishicha, OECD (IHIT), UNODC (BMT GJN), Jahon banki va *Transparency International* tomonidan sun'iy intellekt asosida xavf indikatorlari tizimi, davlat xaridlari monitoringi hamda audit jarayonlarini avtomatlashtirish mexanizmlari joriy etilmoqda (Transparency International, 2024; OECD, 2024b; UNODC, 2024). Ushbu tajriba sun'iy intellekt integratsiyasida institutsional hamkorlik, ma'lumotlar boshqaruvi va boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi.

Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt texnologiyalarini korrupsiyaga qarshi kurashish jarayoniga joriy etish faqat texnik yechimlar majmuasi emas, balki ko'p

komponentli tashkiliy va institutsional jarayon hisoblanadi. Turli metodologik yondashuvlar mavjud bo'lsa-da, ularning umumiy xulosasi shundan iborat: sun'iy intellekt samaradorligi boshqaruv tizimi, ma'lumotlar siyosati va institutsional muvofiqlashtirishga bevosita bog'liq.

Ushbu tadqiqot aynan shu kontekstda korrupsiyaga qarshi kurashish tizimiga sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning tashkiliy omillarini o'rganishga qaratilgan. Davlat sektorida raqamlashtirish jarayonlari, sun'iy intellektning qo'llanish tajribalari va institutsional sharoitlar tahlili sun'iy intellekt integratsiyasi ko'p komponentli mexanizm ekanini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari sun'iy intellekt joriy etish jarayonida tashkiliy va boshqaruv omillarining ustuvorligini tasdiqlab, samarali institutsional model ishlab chiqish zarurligini asoslaydi.

Metodlar

Tadqiqot ilmiy bilishning umumiy va maxsus metodlari uyg'unligiga asoslandi. Metodologik yondashuv sifatida institutsional va tizimli paradigmalardan foydalanildi, chunki ular sun'iy intellekt texnologiyalarini korrupsiyaga qarshi kurashish tizimiga integratsiya qilish jarayonini kompleks va ko'p darajali baholash imkonini beradi.

Institutsional tahlil doirasida davlat organlarining sun'iy intellektni joriy etishga tayyorgarlik darajasi, boshqaruv tizimining funksional tuzilmasi, vakolatlar taqsimoti va qaror qabul qilish mexanizmlari tadqiq etildi. Mazkur yondashuv sun'iy intellekt integratsiyasi shunchaki texnologik jarayon emas, balki boshqaruv arxitekturasini takomillashtirishni taqozo etuvchi institutsional transformatsiya ekanini ko'rsatdi.

Tizimli yondashuv esa sun'iy intellektni alohida komponentlar yig'indisi emas, balki o'zaro bog'liq elementlardan iborat yaxlit tizim sifatida baholashga xizmat qildi. Bunda sun'iy intellekt integratsiyasi bosqichlari, ma'lumotlar oqimi, institutsional javobgarlik va boshqaruv mexanizmlari uzviy aloqa-

dorlikda tahlil qilindi. Bu esa texnologik va tashkiliy omillar o'rtasidagi sabab-oqibat munosabatlarini aniq belgilash imkonini berdi.

Komparativ (qiyosiy) tahlil orqali xalqaro tajribaning O'zbekiston sharoitiga muvofiqligi baholandi. Xususan, OECD, UNODC, Jahon banki va *Transparency International* amaliyoti o'rganilib (OECD, 2024a; World Bank, 2024), institutsional hamkorlik, ma'lumotlar boshqaruvi va risklarni aniqlash mexanizmlari tahlil qilindi. Ushbu metod sun'iy intellektni joriy etishda xalqaro modellarni milliy sharoitga samarali adaptatsiya qilish imkoniyatlarini belgilab berdi.

Tadqiqot doirasida quyidagi maxsus usullardan keng foydalanildi:

– *mazmun tahlili (content-analysis)*: xalqaro tashkilotlar hisobotlari, ilmiy maqolalar va normativ-huquqiy hujjatlar tizimli ravishda o'rganilib, sun'iy intellekt integratsiyasi bilan bog'liq tendensiyalar va konseptual yondashuvlar aniqlashtirildi. Ushbu usul ma'lumotlarning semantik tahlili orqali ilmiy xulosalarning empirik asosini mustahkamlashga xizmat qildi.

– *Ekspert xulosalari tahlili (ochiq manbalar asosida)*: davlat boshqaruvi va sun'iy intellekt sohasidagi mutaxassislarning ochiq manbalardagi fikrlari umumlashtirilib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Ushbu usul sun'iy intellekt integratsiyasiga doir nazariy xulosalarni amaliy tajriba bilan bog'lash imkonini berdi.

– *SWOT-tahlil*: sun'iy intellektni joriy etish jarayonidagi kuchli va zaif tomonlar, imkoniyatlar hamda xavf-xatarlar to'siqlar tizimli ravishda baholandi. Ushbu yondashuv strategik qarorlar qabul qilish uchun asos bo'luvchi kompleks baholash modelini shakllantirdi.

Tadqiqot obyekti sifatida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimi tanlandi. Tadqiqot predmeti esa mazkur tizimga SIni joriy etishda tashkiliy omillarning ta'siri va mexanizmlari bo'lib, ular institutsional, texnologik hamda boshqaruv jihatlarining o'zaro aloqadorligi doirasida tadqiq etildi.

Tadqiqot obyektni tavsiflovchi asosiy ko'rsatkichlar dinamikasi sun'iy intellektni joriy etish imkoniyatlarini baholashga xizmat qildi. Tahlil natijalari quyidagi natijalarni ko'rsatdi:

1. *Davlat sektorida raqamlashtirish darajasi* – raqamli infratuzilmaning rivojlanganligi sun'iy intellekt samaradorligining muhim sharti ekani tasdiqlandi. So'nggi yillarda "Elektron hukumat" ko'rsatkichlarida ijobiy o'sish kuzatilgan bo'lsa-da, ma'lumotlar sifati va tizimlararo integratsiya darajasi hali ham yetarli emasligi aniqlandi. Mazkur holat sun'iy intellekt algoritmlarining to'liq salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun institutsional va texnologik takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

2. *Ma'lumotlar boshqaruvi sifati* – ma'lumotlarning fragmentatsiyasi va standartlashtirilmaganligi sun'iy intellekt tahlillari ishonchliligini cheklovchi asosiy to'siq sifatida baholandi. Tadqiqot natijalari ham ma'lumotlar integratsiyasini va yagona standartlarni joriy etish dolzarb ekanini tasdiqladi.

3. *Davlat xaridlaridagi shaffoflik darajasi*: davlat xaridlari tizimi korrupsiyaviy xavf-xatarlar yuqori bo'lgan soha ekani empirik jihatdan tasdiqlandi. *Transparency International* hisobotlariga muvofiq, ushbu sohada risklarni aniqlash mexanizmlarini tubdan kuchaytirish talab etiladi. Sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llash monitoring va risklar tahlili samaradorligini oshirsa-da, jarayonlarning to'liq raqamlashtirilmaganligi tizimli institutsional islohotlarni taqozo etmoqda.

Sun'iy intellektni joriy etish uchun institutsional baza va texnologik imkoniyatlar mavjud, biroq ularni takomillashtirish zarur. Raqamli integratsiya, ma'lumotlar boshqaruvi va boshqaruv mexanizmlarini modernizatsiya qilish sun'iy intellekt samaradorligini ta'minlovchi hal qiluvchi omillar sifatida baholandi.

Metodologik yondashuv sun'iy intellektni joriy etishni kompleks institutsional va tizimli jarayon sifatida o'rganish imkonini berdi.

Natijalar

Tadqiqot sun'iy intellekt texnologiyalarini korrupsiyaga qarshi kurashish tizimiga integratsiya qilishning institutsional, tashkiliy va metodologik asoslarini kompleks o'rganish hamda ilmiy-amaliy xulosalar ishlab chiqish imkonini berdi. Olingan natijalar sun'iy intellektni faqat texnologik innovatsiya sifatida emas, balki boshqaruv tizimini modernizatsiya qiluvchi strategik instrument sifatida baholash zarurligini ko'rsatadi. Bu yondashuv sun'iy intellekt integratsiyasini institutsional transformatsiya jarayoni sifatida talqin qilishga asos bo'ladi.

1. *Sun'iy intellektni joriy etishning kompleks tashkiliy modeli*. Tadqiqot doirasida sun'iy intellektni bosqichma-bosqich va tizimli ravishda joriy etishga mo'ljallangan kompleks tashkiliy model ishlab chiqildi. Model institutsional boshqaruv, ma'lumotlar integratsiyasi, kadrlar salohiyatini rivojlantirish hamda strategik rejalashtirish komponentlarini o'z ichiga olgan yaxlit tizim sifatida shakllantirildi.

Ushbu model sun'iy intellekt joriy etishni faqat texnik masala sifatida emas, balki boshqaruv tizimining transformatsiyasi sifatida ko'rish zarurligini tasdiqlaydi. Institutsional boshqaruv komponenti vakolatlar va javobgarlikni aniq belgilash, idoralararo koordinatsiyani kuchaytirish hamda qaror qabul qilish mexanizmlarini takomillashtirishga yo'naltirilgan. Bu sun'iy intellekt integratsiyasining samaradorligi boshqaruv arxitekturasi va institutsional barqarorlikka bevosita bog'liqligini ko'rsatadi.

Ma'lumotlar integratsiyasi komponenti algoritmik tahlilning ishonchliligini ta'minlash uchun yagona standartlar, interoperabellik va ma'lumotlar sifatini oshirishga qaratilgan. Sun'iy intellektning algoritmlari katta hajmdagi ma'lumotlarga tayanishi sababli, ma'lumotlar boshqaruvi tizimining mukammalligi natijaviylikning asosiy sharti hisoblanadi.

Kadrlar salohiyatini rivojlantirish elementi sun'iy intellekt bilan ishlay oladigan

mutaxassislar bazasini kengaytirishga yo'naltirilgan. Bu institutsional transformatsiyaning inson omiliga bog'liqligini ko'rsatadi: texnologik infratuzilma bilan bir qatorda, raqamli kompetensiyaga ega kadrlar tayyorlash boshqaruv samaradorligini ta'minlovchi muhim omildir.

Strategik rejalashtirish komponenti sun'iy intellekt joriy etishni qisqa muddatli loyiha emas, balki uzoq muddatli rivojlanish strategiyasi sifatida belgilash zarurligini asoslaydi. Bu yondashuv sun'iy intellekt integratsiyasini bosqichli amalga oshirish, samaradorlik indikatorlarini belgilash va institutsional o'zgarishlarni monitoring qilish imkonini beradi.

2. Korruptsiyaviy xavflarni aniqlashda sun'iy intellekt qo'llashning ustuvor yo'nalishlari. Tadqiqot sun'iy intellekt texnologiyalarini korrupsiyaga qarshi kurashishda eng samarali qo'llash mumkin bo'lgan yo'nalishlarni aniqladi. Davlat xaridlari monitoringi algoritmik tahlil asosida shubhali operatsiyalarni erta bosqichda aniqlash imkonini beradi. Davlat xaridlari korrupsiya xavfi yuqori bo'lgan sohalardan biri sifatida baholanganligi sababli, sun'iy intellekt asosidagi monitoring tizimlari profilaktik va riskni kamaytiruvchi funksiyani bajaradi.

Risk indikatorlari tizimi potensial korrupsiyaviy holatlarni oldindan baholash va ularni ustuvorlik darajasiga ko'ra tasniflash imkonini yaratadi. Bu resurslarni yuqori xavfli sohalarga yo'naltirish va nazorat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Riskni algoritmik baholash institutsional qaror qabul qilish jarayonini ma'lumotlarga asoslangan yondashuv bilan boyitadi.

Manfaatlar to'qnashuvi tahlili ochiq ma'lumotlar va deklaratsiyalarni avtomatik solishtirish orqali yashirin aloqalarni aniqlash imkonini beradi. Bu inson omili ta'sirini kamaytirib, tahlil jarayonining xolisligi va aniqligini oshiradi. Algoritmik tahlil subyektiv baholash xavfini minimallashtiradi va qaror qabul qilish jarayonini ma'lumotlarga asoslangan modelga yaqinlashtiradi.

Audit jarayonlarini avtomatlashtirish katta hajmdagi moliyaviy operatsiyalarni real vaqt rejimida tahlil qilish imkonini yaratadi. Bu nazorat jarayonini tezlashtiradi, xatoliklar ehtimolini kamaytiradi hamda moliyaviy shaffoflikni oshiradi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt faqat yordamchi analitik vosita sifatida ko'rilishi, yakuniy qarorlar esa inson nazorati ostida qabul qilinishi zarurligi ilmiy jihatdan asoslanadi. Bu yondashuv algoritmik tahlil va inson qaror qabul qilish mexanizmlarining uyg'unligini ta'minlaydi.

3. Muammo va to'siqlar. Tadqiqot sun'iy intellekt joriy etish jarayonida bir qator tizimli muammolar mavjudligini aniqladi. Infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi barcha davlat organlarida bir xil texnologik imkoniyatlar mavjud emasligini ko'rsatadi. Bu sun'iy intellekt integratsiyasini differensial va bosqichli yondashuv asosida amalga oshirish zarurligini tasdiqlaydi.

Ma'lumotlar sifati va integratsiyasi muammosi algoritmik tahlilning ishonchliligini cheklovchi asosiy omil sifatida baholandi. Ma'lumotlarning fragmentatsiyasi va standartlashtirilmaganligi sun'iy intellekt natijalarining aniqligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli yagona ma'lumotlar standartlarini joriy etish va idoralararo integratsiyani kuchaytirish institutsional transformatsiyaning muhim sharti hisoblanadi.

Kadrlar salohiyatining yetishmasligi sun'iy intellektni joriy etish jarayonining inson resurslariga bog'liqligini ko'rsatadi. Raqamli kompetensiyaga ega mutaxassislar bazasini kengaytirish va o'quv dasturlarini rivojlantirish institutsional modernizatsiyaning ajralmas qismi sifatida baholanadi. Bu sun'iy intellekt integratsiyasining muvaffaqiyati texnologik infratuzilma bilan bir qatorda, inson kapitaliga investitsiyalar bilan belgilanishini tasdiqlaydi.

Institutsional nomuvofiqlik vakolatlar va javobgarlikning aniq belgilanmaganligi sababli boshqaruv samaradorligini pasaytiruvchi omil sifatida aniqlandi. Bu muammo

sun'iy intellektni joriy etishning faqat texnologik emas, balki boshqaruv islohotlari bilan uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi. Institutsional koordinatsiya va boshqaruv arxitekturasi takomillashtirish sun'iy intellekt samaradorligini ta'minlovchi asosiy shartlardan biridir.

Olingan natijalar sun'iy intellektning korrupsiyaga qarshi kurashishda sezilarli salohiyatga ega ekanini tasdiqlaydi, biroq uning samaradorligi institutsional muhit va boshqaruv tizimiga bog'liq. Sun'iy intellekt mustaqil ravishda muammolarni hal qiluvchi vosita emas; u boshqaruv tizimini qo'llab-quvvatlovchi va ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish jarayonini takomillashtiruvchi instrument sifatida ishlaydi.

Sun'iy intellekt joriy etish ko'p bosqichli institutsional transformatsiyani talab qiladi. Bu nafaqat texnik infratuzilmani rivojlantirish, balki boshqaruv madaniyatini modernizatsiya qilish, ma'lumotlar siyosatini takomillashtirish va kadrlar salohiyatini oshirishni o'z ichiga oladi. Shu jihatdan sun'iy intellekt integratsiyasi strategik yondashuvni talab qiluvchi institutsional loyiha sifatida baholanadi.

Natijalar sun'iy intellekt korrupsiyaga qarshi kurashish tizimida yordamchi analitik vosita sifatida samarali qo'llanishi mumkinligini tasdiqlaydi. Biroq uning to'liq salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun infratuzilma, ma'lumotlar boshqaruvi va institutsional koordinatsiyani takomillashtirish zarur. Bu esa sun'iy intellekt joriy etishni kompleks boshqaruv islohotlari bilan uyg'unlashtirishni talab qiladi va boshqaruv tizimining modernizatsiyasiga xizmat qiladi.

Muhokama

Tadqiqot natijalari nazariy yondashuvlar hamda xalqaro amaliyotda shakllangan ilmiy qarashlar bilan qiyosiy tahlil qilindi. Tahlillar olingan empirik xulosalarning mavjud ilmiy paradigmalardan umumiy konseptual jihatdan uyg'unligini ko'rsatdi. Bu esa natijalarning ilmiy asoslanganligidan hamda nazariya

va amaliyot birligi ta'minlanganidan dalolat beradi.

Shu bilan birga, mazkur tadqiqot faqatgina mavjud qarashlarni tasdiqlash bilan cheklanib qolmasdan, ularni muayyan institutsional muhit sharoitida qayta talqin qilish, ayrim konseptual xulosalarni aniqlashtirish va chegaralash imkonini berdi. Ishning ilmiy qiymati, aynan nazariy yondashuvlarni milliy institutsional kontekstda qayta baholanganligi bilan izohlanadi.

Tasdiqlangan nazariy yondashuvlar. Birinchidan, sun'iy intellekt korrupsiyaga qarshi kurashishda tahliliy samaradorlikni oshirishga xizmat qilishi haqidagi qarashlar o'zining tasdig'ini topdi. Xususan, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) hamda va Jahon banki tomonidan ilgari surilgan yondashuvlarga muvofiq, raqamli tahlil vositalari risklarni erta bosqichda aniqlash, katta hajmdagi ma'lumotlarni tizimlashtirish va monitoring sifatini oshirishning muhim omili hisoblanadi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari mazkur samaradorlik "avtomatik" xarakterga ega emasligini ko'rsatdi. Algoritmik aniqlik va ma'lumotlar ko'lami zaruriy shart bo'lsa-da, ular kiritilgan natijaga erishish uchun yetarli emas. Tizimning amaliy samaradorligi ko'p jihatdan tashkiliy infratuzilma, vakolatlar taqsimoti, mas'uliyat mexanizmlari hamda ma'lumotlarni boshqarish siyosatiga bog'liqdir.

Ikkinchidan, jarayonning ustuvor ravishda tashkiliy xususiyatga egaligi haqidagi institutsional yondashuv tasdig'ini topdi. Xususan, Brown, Levy va Hoffmann kabi tadqiqotchilar tomonidan ilgari surilgan fikrlarga muvofiq, texnologiyaning natijadorligi uning texnik parametrlariga emas, balki uni joriy etishni ta'minlovchi boshqaruv arxitekturasiga bevosita bog'liqdir.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellektning samaradorligi algoritmining murakkablik darajasi bilan emas, balki institutsional barqarorlik, idoralararo muvo-

fiqlashuv hamda qaror qabul qilish tizimining aniq reglamentatsiyasi bilan belgilanadi.

Qayta ko'rib chiqishni talab etgan qarashlar. Tadqiqot jarayonida "sun'iy intellekt korrupsiyani avtomatik tarzda bartaraf etadi" degan texnodeterministik tezis ilmiy jihatdan asossiz ekani aniqlandi. Sun'iy intellekt mustaqil subyekt emas, balki ma'lumotlarga asoslangan tahlil vositasi hisoblanadi.

Agar tashkiliy mexanizmlar samarasiz bo'lsa, ma'lumotlar sifatsiz yoki fragmentar bo'lsa, algoritmlar kutilgan natijani bermaydi. Demak, texnologiyani mutlaqlashtirish yoki uni institutsional muhitdan ajratib baholash metodologik jihatdan noto'g'ri yondashuvdir.

Shu nuqtayi nazardan tadqiqot natijalari texnodeterministik paradigmani emas, balki institutsional-tizimli yondashuvni ilgari suradi.

Aniqlangan ilmiy muammolar. Tahlil jarayonida sun'iy intellektni joriy etishga to'sqinlik qiluvchi quyidagi tizimli omillar aniqlandi:

1. *Ma'lumotlar ochiqligi va ishonchligi muammosi* – statistik va ma'muriy ma'lumotlarning real vaqt rejimida ochiq emasligi algoritmik tahlilning prognostik salohiyatini cheklaydi.

2. *Idoralararo ma'lumot almashinuvi-ning uzviy emasligi* – axborot oqimlarining fragmentarligi integratsiyalashgan tahlilni murakkablashtiradi.

3. *Normativ-huquqiy bazaning moslashmaganligi* – amaldagi qonunchilik algoritmik qaror qabul qilish, avtomatlashtirilgan risk baholash va algoritm shaffofligi masalalarini to'liq tartibga solmaydi.

4. *Kadrlar salohiyatining cheklanganligi* – ma'lumotlar tahlili, algoritmik fikrlash va raqamli boshqaruv ko'nikmalariga ega mutaxassislar yetishmasligi institutsional transformatsiya sur'atini pasaytiradi.

Ushbu omillar sun'iy intellektni joriy etish muammosi asosan texnik emas, balki boshqaruv va tashkiliy murakkablik bilan bog'liq ekanini yana bir bor tasdiqlaydi.

Nazariy maktablar bilan qiyosiy tahlil. Tadqiqot natijalari turli ilmiy maktablar qarashlari bilan solishtirildi:

– *Institutsional yondashuv* – Brown, Levy, Hoffmann qarashlarida tashkiliy omillar hal qiluvchi ahamiyatga egaligi ta'kidlanadi (Brown et al., 2019). Tadqiqot natijalari ushbu tezisni to'liq qo'llab-quvvatlaydi.

– *Texnologik yondashuv* – Erik Brynjolfsson, Andrew McAfee va Andrew Ng algoritm aniqligi va ma'lumot sifati hal qiluvchi omil ekanini ta'kidlaydi (Brynjolfsson & McAfee, 2017). Tadqiqot bu fikrni qisman tasdiqlaydi, ammo institutsional muhimsiz texnik ustunlik yetarli emasligini ko'rsatadi.

– *Raqamli transformatsiya nazariyasi* – Michael Hammer, James Champy va Klaus Schwab tomonidan ilgari surilgan jarayonlarni qayta loyihalash (*reengineering*) zarurligi haqidagi qarashlar tadqiqot natijalari bilan muvofiq keladi (Hammer & Champy, 1993). Sun'iy intellektni samarali joriy etish mavjud jarayonlarni raqamlashtirish bilan cheklanmasdan, ularni konseptual qayta qurishni talab qiladi.

– *Xalqaro institutsional amaliyot* – OECD, UNODC, Jahon banki va *Transparency International* materiallarida ma'lumotlar boshqaruvi va idoralararo hamkorlik ustuvor ahamiyatga ega ekani qayd etiladi (OECD, 2024a; UNODC, 2024; Brown et al, 2019; Transparency International, 2024). Tadqiqot xulosalari ushbu yondashuv bilan konseptual jihatdan uyg'un.

Muhokama natijalari sun'iy intellektni korrupsiyaga qarshi kurashish tizimiga integratsiya qilish murakkab institutsional transformatsiya jarayoni ekanini ko'rsatdi. Samaradorlik texnologiyaning texnik mukammalligiga emas, balki uning qo'llanishini ta'minlaydigan tashkiliy muhit, ma'lumotlar siyosati va boshqaruv madaniyatiga bog'liq. Shu ma'noda, tadqiqot natijalari texnodeterministik paradigmadan farqli ravishda institutsional-tizimli yondashuvni asoslaydi:

Sun'iy intellekt – vosita, qurol; uning natijadorligi esa institutsional muhit sifati bilan belgilanadi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot korrupsiyaga qarshi kurashish tizimiga sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning institutsional va tashkiliy asoslarini tizimli hamda kompleks metodologik yondashuv doirasida o'rganishga qaratildi. Nazariy manbalar tahlili, institutsional baholash va empirik ma'lumotlarni qiyosiy tadqiq etish natijasida quyidagi ilmiy-nazariy umumlashmalar shakllantirildi.

1. *Sun'iy intellektning funksional roli va metodologik chegaralari.* Tadqiqot natijalari sun'iy intellekt korrupsiyaga qarshi kurashish tizimida analitik salohiyatni oshiruvchi strategik instrument sifatida namoyon bo'lishini tasdiqladi. U katta hajmdagi ma'lumotlar massivini tezkor qayta ishlash, yashirin korrelyatsiyalar va noodatij operatsiyalarni aniqlash, xavf tendensiyalarini modellashtirish hamda prognostik baholash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt universal va avtonom qaror qabul qiluvchi mexanizm emas. U qaror qabul qilish jarayonini qo'llab-quvvatlovchi analitik vosita sifatida xizmat qiladi; uning natijadorligi tashkiliy muhit, ma'lumotlar infratuzilmasi va boshqaruv madaniyati bilan uzviy bog'liq. Demak, sun'iy intellekt samaradorligi institutsional tayyorgarlik va integratsiya darajasiga to'g'ridan to'g'ri proporsional ekani metodologik jihatdan asoslandi.

2. *Hal qiluvchi tashkiliy determinantlar.* Tahlillar sun'iy intellektni joriy etish jarayonida quyidagi tashkiliy determinantlar hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ko'rsatdi:

– *Ma'lumotlar integratsiyasi va sifati.* Standartlashtirilgan, yaxlit va ishonchli ma'lumotlar muhiti algoritmik tahlilning aniqligi va prognostik qiymatini ta'minlaydi;

– *Institutsional barqarorlik va boshqaruv muvofiqligi.* Vakolatlar taqsimoti, idora-

lararo koordinatsiya va qaror qabul qilish mexanizmlarining aniq reglamentatsiyasi institutsional samaradorlikning asosiy sharti hisoblanadi.

– *Kadrlar salohiyati.* Raqamli tahlil, ma'lumotlar boshqaruvi va algoritmik fikrlash ko'nikmalariga ega kadrlar sun'iy intellekt integratsiyasining inson kapitali komponentini tashkil etadi.

– *Strategik yondashuv.* Sun'iy intellektni qisqa muddatli texnik innovatsiya sifatida emas, balki uzoq muddatli institutsional modernizatsiya strategiyasi doirasida ko'rish zarur.

Ushbu omillar yetarli darajada ta'minlanmagan sharoitda sun'iy intellekt tizimlari o'z potensialini to'liq ro'yobga chiqara olmasligi metodologik va empirik tahlil orqali tasdiqlandi.

3. *Tizimli muammo va institutsional cheklovlar.* Tadqiqot sun'iy intellektni joriy etishga to'sqinlik qiluvchi quyidagi institutsional muammolarni aniqladi:

– ma'lumotlar bazalarining fragmentarligi va standartlashtirilmaganligi;

– idoralararo axborot almashinuvining huquqiy va institutsional jihatdan yetarli tartibga solinmaganligi;

– amaldagi normativ-huquqiy bazaning algoritmik qaror qabul qilish mexanizmlariga moslashmaganligi;

– raqamli kompetensiyaga ega kadrlar zaxirasining cheklanganligi.

Muhim metodologik xulosa shundaki, aniqlangan muammolarning aksariyati texnologik emas, balki boshqaruv va institutsional tabiatga ega. Bu sun'iy intellektni joriy etish jarayonini faqat texnik modernizatsiya sifatida emas, balki boshqaruv islohotlari bilan uyg'unlashgan kompleks transformatsiya sifatida talqin qilish zarurligini ko'rsatadi.

4. *Ilmiy-amaliy natijalar.* Tadqiqot natijasida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimiga sun'iy intellektni integratsiya qilishning kompleks tashkiliy modeli ishlab chiqildi. Model metodologik jihatdan quyidagi o'zaro bog'liq elementlarni qamrab oladi:

– institutsional boshqaruv arxitekturasini takomillashtirish;

– ma'lumotlar integratsiyasi va standartlashtirish mexanizmlarini joriy etish;

– kadrlar tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini institutsionallashtirish;

– strategik rejalashtirish va bosqichli amalga oshirish indikatorlarini belgilash.

Shuningdek, sun'iy intellekt asosida korrupsiyaviy xavflarni aniqlash va prognostik baholashning quyidagi ustuvor yo'nalishlari metodologik asoslandi: davlat xaridlari monitoringi, risk indikatorlari tizimi, audit jarayonlarini avtomatlashtirish hamda statistik tahlil mexanizmlari.

Tadqiqot xulosalariga tayangan holda quyidagi metodologik va institutsional tavsiyalar ilgari suriladi:

1. *Raqamli integratsiyani chuqurlashtirish*. Davlat organlarining axborot tizimlarini yagona standart va protokollar asosida integratsiyalashgan platformaga birlashtirish sun'iy intellekt samaradorligining metodologik sharti hisoblanadi.

2. *"Korrupsiya xavfi indeksi"ni ishlab chiqish*. Har bir jarayon va mansabdor shaxs faoliyatini algoritmik baholashga asoslangan risk indeksi institutsional qaror qabul qilishni ma'lumotlarga asoslangan model bilan ta'minlaydi.

3. *Avtomatlashtirilgan monitoring moduli*. Hujjatlar va moliyaviy operatsiyalarni real vaqt rejimida tahlil qiluvchi algoritmik nazorat mexanizmi profilaktik nazorat samaradorligini oshiradi.

4. *Kadrlar salohiyatini rivojlantirish*. Tergov, audit va sud organlari xodimlari uchun sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlili bo'yicha ixtisoslashtirilgan o'quv dasturlari institutsional transformatsiyaning inson kapitali komponentini mustahkamlaydi.

5. *Huquqiy bazani modernizatsiya qilish*. Algoritmik shaffofligi, hisobdorligi va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish prinsiplarini mustahkamlovchi normativ mexanizmlar sun'iy intellekt integratsiyasining huquqiy asosini ta'minlaydi.

6. *"Inson – sun'iy intellekt – nazorat" modeli*. Qaror qabul qilish jarayonida inson nazoratini saqlab qoluvchi uch bosqichli tizim algoritmik xatolar xavfini minimallashtirish va institutsional mas'uliyatni ta'minlashga xizmat qiladi.

Sun'iy intellekt korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini modernizatsiya qilishda yuqori salohiyatga ega strategik vosita hisoblanadi. Uning samaradorligi tizimli va maqsadli joriy etilishga, institutsional muhit sifatiga va boshqaruv mexanizmlarining mukammalligiga bog'liq.

Biroq tadqiqot natijalari texnologik innovatsiyaning o'zi yetarli emasligini ko'rsatdi. Infratuzilmaviy, institutsional va kadrlar bilan bog'liq muammolar hal etilmagan sharoitda sun'iy intellektning imkoniyatlari cheklangan bo'lib qoladi. Shu sababli sun'iy intellektni joriy etish jarayoni kompleks institutsional islohotlar va strategik transformatsiya bilan uyg'unlashtirilgan holda amalga oshirilishi metodologik jihatdan maqsadga muvofiqdir.

REFERENCES

1. Abdullayev, O. (2020). Davlat boshqaruvida korrupsiyaning oldini olishda raqamli texnologiyalar roli. *Journal of Economic Sciences*, 3(2), 45–52.
2. Bartoletti, I. (Ed.). (2020). *AI in the age of cyber-disruption*. Springer.
3. Brown, G., Levy, M., & Hoffmann, Y. (2019). *Institutional AI readiness studies*. Cambridge Policy Studies Institute.
4. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2017). *Machine, platform, crowd: Harnessing our digital future*. W. W. Norton & Company.

5. Casey, E. (2019). *Digital evidence and computer crime*. Elsevier.
6. Hammer, M., & Champy, J. (1993). *Reengineering the corporation: A manifesto for business revolution*. Harper Business.
7. Mirziyoyev, Sh. M. (2023). *Raqamli transformatsiya va korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha davlat siyosati (Nutqlar va ma'ruzalar) [State policy on digital transformation and the fight against corruption (Speeches and reports)]*. Tashkent.
8. Ng, A. (2018). *Machine learning yearning*. DeepLearning.ai.
9. OECD. (2024a). *Digital government review*. OECD Publishing.
10. OECD. (2024b). *Using artificial intelligence in public integrity systems*. OECD Publishing.
11. Richards, N., & King, J. (2021). *Big data ethics*. Yale University Press.
12. Schwab, K. (2016). *The fourth industrial revolution*. World Economic Forum.
13. Transparency International. (2024). *Global corruption report*.
14. UNODC. (2022). *Artificial intelligence in anti-corruption frameworks*. United Nations Office on Drugs and Crime.
15. UNODC. (2024). *AI and anti-corruption good practices*. United Nations Office on Drugs and Crime.
16. World Bank. (2024). *GovTech maturity index report*. World Bank Group.

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal
Правовой научно-практический журнал
Legal scientific-practical journal

2026-yil 1-son

VOLUME 10 / ISSUE 1 / 2026

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2025.10.1](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS.2025.10.1)